

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 23 december 2013

Mål nr

T 1074-12

KLAGANDE

Syrisk-Ortodoxa Kyrkan S:t Koriakos Församling Västerås, 878000-8655

Narvavägen 90

724 68 Västerås

Ombud: Advokat RL

MOTPART

Hedlunds Golv i Västerås Aktiebolag, 556099-2348

Slånbärgsgatan 6

722 23 Västerås

Ombud: Jur.kand. MW

SAKEN

Fordran

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Svea hovrätts dom 2012-02-06 i mål T 5435-11

HÖGSTA DOMSTOLENS DOMSLUT

Högsta domstolen fastställer hovrättens domslut.

Syrisk-Ortodoxa Kyrkan S:t Koriakos Församling Västerås ska ersätta Hedlunds Golv i Västerås Aktiebolag för dess rättegångskostnader i Högsta domstolen med 29 808 kr exklusive mervärdesskatt avseende ombudsarvode. På beloppet utgår ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för Högsta domstolens dom till dess betalning sker.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

Syrisk-Ortodoxa Kyrkan S:t Koriakos Församling Västerås har yrkat att Högsta domstolen fastställer tingsrättens dom. Kyrkan har vidare yrkat att den befrias från skyldigheten att ersätta Hedlunds Golv i Västerås Aktiebolags rättegångskostnader i hovrätten samt att Hedlunds förpliktas att ersätta Kyrkans rättegångskostnader i hovrätten.

Hedlunds har motsatt sig att hovrättens dom ändras.

Parterna har yrkat ersättning för sina rättegångskostnader i Högsta domstolen.

DOMSKÄL

Bakgrund

1. Syrisk-Ortodoxa Kyrkan S:t Koriakos Församling Västerås lät med början år 2000 uppföra en kyrkobyggnad i Västerås. Som totalentreprenör anlätades PEAB Sverige AB. Kyrkan anlätade också en egen konsult, Byggkvalitet AB, för att assistera Kyrkan i byggtekniska frågor. Kyrkan valde under arbetets

gång att bryta ut golvläggningen i församlingssalen ur totalentreprenaden. I totalentreprenaden ingick efter Kyrkans beslut en skyldighet för PEAB att leverera undergolv i betong och att tillhandahålla fuktmätning så att golvläggning kunde ske säkert från fuktsynpunkt.

2. För fuktmätningar under entreprenadtiden anlidade PEAB företaget Munters Torkteknik AB. I januari 2001 utförde Munters, på beställning av PEAB, en fuktmätning av undergolvet. Resultatet av fuktmätningen redovisades av Munters i ett protokoll. PEAB vidarebefordrade protokollet med mätresultatet till NÖ, som var Kyrkans kontaktperson gentemot PEAB och andra entreprenörer. Av protokollet, som omfattar fem sidor, framgår att den relativa fuktigheten, uppmätt i ett borrhål i samlingsalen, vid 20° C var 84,7 procent och att osäkerheten var 2,6 procentenheter. Slutvärdet var därför enligt protokollet 87,3 procent relativ fuktighet. I protokollet anges också som en anmärkning att mätpunkten inte hade korrekt djup och att mätvärdet därför sannolikt var lägre än det hade varit vid mätning på korrekt djup.

3. Efter ett anbudsförfarande ingick Kyrkan i februari 2001 avtal med Hedlunds Golv i Västerås Aktiebolag om mattläggning i församlingssalen. Enligt anvisningar från tillverkaren fick den golvmatta som skulle läggas enligt avtalet inte läggas om den relativa fuktigheten i golvet översteg 85 procent. Detta var känt för Kyrkan. När avtalet ingicks kände Hedlunds till att PEAB hade beställt fuktmätningen och att Munters hade utfört den. I samband med avtalsingåendet skickade NÖ i ett telefaxmeddelande tillbaka Hedlunds skriftliga anbud med anteckningen ”OK NÖ”. På handlingen hade NÖ också antecknat för hand ”Munters fuktmätning 12/2 kl. 11.00 84,7 %. Vidarebefordrad till Hedlund.”.

4. Hedlunds utförde mattläggningen. Under garantitiden uppkom bubblor i mattan. Den släppte också från underlaget. Vid besiktning konstaterades att

den relativa fukthalten i betonggolvet under mattan översteg 85 procent på flera ställen och att det var förklaringen till att mattan släppte från underlaget. Det kunde också konstateras att betongplattan inte tillfördes fukt utifrån. För att åtgärda bristerna revs den gamla mattan ut och ersattes, efter nya fukt-mätningar och grundarbete med bl.a. bortslipning av limrester, med en ny matta av motsvarande typ.

5. Kyrkan väckte talan mot Hedlunds med påstående om att det var fel i den utförda tjänsten och krävde ersättning för de kostnader som hade uppstått i samband med att den gamla mattan ersattes med en ny. Kyrkan gjorde gällande att den hade vidarebefordrat fuktmätningsprotokollet till Hedlunds och att ansvaret för att golvmattan lades trots att fuktigheten i undergolvet var för hög åvilade Hedlunds. Hedlunds bestred käromålet och gjorde gällande *att* totalentreprenören PEAB hade det övergripande ansvaret för att betonggolvet skulle vara färdigt för beläggning, *att* Hedlunds aldrig fick del av fuktmät-ningsprotokollet och *att* NÖs anteckning på den accepterade anbuds-handlingen gjorde att Hedlunds hade rätt att utgå ifrån att golvet var belägg-ningsklart.

6. Tingsrätten, som fann att det inte var visat att Hedlunds hade fått del av fuktmätningsprotokollet men att Hedlunds med tanke på sin fackkunskap inte heller borde ha förlitat sig på den av NÖ gjorda anteckningen på anbuds-handlingen, biföll Kyrkans talan. Efter att Högsta domstolen hade meddelat tillstånd till prövning i hovrätten av målet, ändrade hovrätten tingsrättens dom och ogillade käromålet. Hovrätten, som delade tingsrättens uppfattning att det inte var styrkt att Hedlunds hade fått del av fuktmätningsprotokollet, ansåg att Hedlunds ansvar inte sträckte sig så långt att Hedlunds, för att undgå fel-ansvar, skulle ha kontrollerat tillförlitligheten i Kyrkans uppgift om fuktnivån.

7. Högsta domstolen har meddelat prövningstillstånd med utgångspunkt i hovrättens bedömning att det inte är visat att fuktmättningsprotokollet hade vidarebefordrats till Hedlunds.

Tillämpliga regler

8. Den påstått felaktiga tjänsten har avsett arbete på fast egendom. Hedlunds är en näringsidkare som har utfört arbetet i samband med den egna näringsverksamheten. Kyrkan är en juridisk person som har handlat huvudsakligen utanför näringsverksamhet. Eftersom konsumenttjänstlagen (1985:716) är tillämplig bara när tjänsten utförs av en näringsidkare åt en konsument – d.v.s. en fysisk person som handlar huvudsakligen för ändamål som faller utanför näringsverksamhet – är den lagen inte tillämplig.

9. I svensk rätt saknas utanför konsumenttjänstlagens tillämpningsområde en lag som vid avtal om arbete på lös eller fast egendom reglerar parternas rättigheter och skyldigheter samt påföljder vid brott mot de förpliktelser som parterna har inom ramen för avtalet. Ledning får i stället sökas i exempelvis analogier från andra lagar, allmänna avtalsrättsliga principer som också kan komma till uttryck i internationella principer, rättspraxis och handelsbruk. Även om konsumenttjänstlagen inte är tillämplig kan också den tjäna till vägledning i vart fall när den bygger på vad som kan antas ge uttryck för allmänna obligationsrättsliga principer tillämpliga inom tjänsteområdet (jfr prop. 1984/85:110 s. 142). Betydande försiktighet med en analog tillämpning av konsumenttjänstlagens övriga regler bör iaktas, eftersom lagen i dessa delar har utformats med det uttalade syftet att tillgodose den svagare partens, d.v.s. konsumentens, behov av skydd.

Fel i en utförd tjänst

10. En tjänst ska utföras på ett sätt som stämmer överens med vad som följer av avtalet. Ibland kan detta innebära att säljaren tar på sig en resultatförpliktelse och därför ska se till att ett visst resultat uppnås. Avtalet kan också innebära att säljaren tar på sig en omsorgsförpliktelse, som innebär antingen att säljaren ska eftersträva ett bestämt resultat eller att han ska eftersträva bästa möjliga resultat. Vilken typ av förpliktelse som gäller i det enskilda fallet får avgöras med stöd av sedvanlig avtalstolkning.

11. Tjänsten är felaktig om den inte motsvarar köparens befogade förväntningar (jfr för köpens del 17 § tredje stycket köplagen och 16 § tredje stycket 3 konsumentköplagen, 1990:932). Köparens befogade förväntningar vid tjänster bestäms i första hand av parternas avtal. Tjänsten ska också, inom den ram som avtalet ställer upp, vara fackmässigt utförd. Det innebär att tjänsten ska utföras med den grad av skicklighet, effektivitet och kunskap som kan krävas av en normal säljare i en situation av det slag som är föremål för bedömning.

Vad gäller om felet beror på ett förhållande på köparens sida?

12. Om resultatet av tjänsten avviker från avtalet eller annars från det krav på fackmässighet som gäller, har köparen normalt rätt att göra gällande felpåföljder. Av allmänna obligationsrättsliga principer följer emellertid att påföljder inte kan göras gällande av köparen om det som annars skulle ha varit ett kontraktsbrott beror på köparen (jfr exempelvis 30 § köplagen, 16 § konsumenttjänstlagen och artikel 80 i Förenta nationernas konvention den 11 april 1980 angående avtal om internationella köp av varor, CISG).

13. Har köparen exempelvis tillhandahållit material som behövs för den tjänst som ska utföras och är det materialet av en sådan beskaffenhet att det medför att resultatet av tjänsten är felaktigt, är utgångspunkten att felet beror på köparen och att han därför inte kan göra gällande någon påföljd. Detta anses dock inte gälla när säljaren inom ramen för kravet på fackmässighet har insett eller borde ha insett att materialet hade brister som kunde påverka resultatet och trots det inte har upplyst köparen om saken (jfr för köpens del prop. 1988/89:76 s. 120, där det anges att felpåföljder inte kan göras gällande om det var fråga om ett dolt fel i materialet, och för konsumenttjänsternas del prop. 1984/85:110 s. 214).

14. Motsvarande principer gäller i huvudsak när köparen lämnar närmare anvisningar om hur tjänsten ska utföras och dessa anvisningar medför att tjänstens resultat blir felaktigt, liksom när köparen lämnar uppgifter om sakförhållanden av betydelse för hur tjänsten ska utföras eller för frågan om det alls är lämpligt att den utförs. Säljaren är i sådana fall normalt inte skyldig att närmare granska eller bedöma anvisningen eller uppgiften. En sådan skyldighet föreligger bara när säljaren har insett att anvisningen eller uppgiften är felaktig eller om det finns en tydlig indikation på att så är fallet (jfr den diskussion som förs om informationsansvaret i NJA 2012 s. 725). När säljaren har haft en skyldighet att närmare granska eller bedöma anvisningen eller uppgiften men inte har reagerat och upplyst köparen om felaktigheten, kan felet inte anses ha berott på ett förhållande på köparens sida.

15. Ett sådant ansvar för anvisningar gäller även för tjänster där konsumenttjänstlagen är tillämplig, åtminstone när säljaren har anledning att tro att anvisningarna har tagits fram av en fackman. Säljaren anses här ha ett ansvar endast om han faktiskt har insett felaktigheten i anvisningen eller den skulle ha varit mer eller mindre uppenbar för en säljare i motsvarande situation (se prop. 1984/85:110 s. 215).

16. Det nu sagda har för entreprenadkontraktens del sin motsvarighet i Allmänna Bestämmelser för byggnads-, anläggnings- och installations-entreprenader (AB 04) och motsvarande bestämmelser för totalentreprenader (ABT 06), där det i kap. 1 § 6 anges att för riktigheten av uppgifter, undersökningsmaterial och tekniska lösningar ansvarar den part som har tillhandahållit dem. I kap. 2 § 9 i AB 04 anges vidare att part måste underrätta motparten om han upptäcker ”att uppgifter i kontraktshandlingarna i väsentligt avseende avviker från verkliga förhållanden [eller] att kontraktshandlingarna på annat sätt är så bristfälliga eller så utformade att det skulle medföra olägenheter eller vara olämpligt att utföra kontraktsarbetena enligt dessa”.

17. Ett viktigt skäl för detta begränsade ansvar för mottagaren av anvisningar eller uppgifter är att en annan ordning, där säljaren skulle anses ha en mer långtgående skyldighet att kontrollera en anvisning eller en uppgift, ofta skulle innebära att köparen drabbades av dubbla kostnader, dels för att ta fram den anvisning eller uppgift som överlämnas till säljaren, dels för den tid säljaren får lägga ned på att granska anvisningen eller uppgiften (jfr för entreprenadavtalens del NJA 2009 s. 388).

Sammanfattande slutsatser avseende ansvaret för uppgifter

18. Säljaren av en tjänst har normalt ingen skyldighet att närmare granska eller bedöma uppgifter om sakförhållanden som köparen har lämnat. En sådan skyldighet föreligger bara när säljaren har insett att uppgiften är felaktig eller om det finns en tydlig indikation på detta. När resultatet av tjänsten är felaktigt till följd av en uppgift som köparen har lämnat och säljaren inte har haft en skyldighet att granska eller bedöma uppgiften, ska felet i tjänsten anses ha berott på förhållanden på köparens sida. Köparen har i dessa fall inte en rätt att göra felpåföljder gällande. Om emellertid säljaren har haft en skyldighet att närmare granska eller bedöma anvisningen eller uppgiften men inte har rea-

gerat och upplyst köparen om felaktigheten, kan felet normalt inte anses ha berott på ett förhållande på köparens sida. Köparen har då rätt att göra gällande felpåföljder till följd av det avvikande resultatet.

Bedömningen i detta fall

19. Av utredningen i målet framgår att skälet till att det uppkom bubblor i mattan och att den släppte från underlaget var att mattan lades på ett betonggolv som vid läggningstillfället hade en alltför hög fukthalt. Resultatet av den tjänst som Hedlunds utförde avvek därför från vad Kyrkan hade rätt att kräva. Eftersom tjänsten därmed var att betrakta som felaktig hade Kyrkan rätt att göra felpåföljder gällande, om felet inte berodde på något förhållande på Kyrkans sida.

20. Av Kyrkans meddelande till Hedlunds framgick att Munters hade utfört en fuktmätning en viss dag och att mätresultatet var att golvet hade en fukthalt på 84,7 procent. Det slutvärde som framgick av Munters protokoll utvisade emellertid en relativ fuktighet om 87,3 procent. Protokollet innehöll även en reservation för mätvärdet på grund av att mätpunktens djup inte var korrekt. Den information som Hedlunds behövde för att lägga det avtalade golvet var att fukthalten efter en fackmässig mätning visat sig vara högst 85 procent. Det är inte klarlagt att Hedlunds insåg att den av Kyrkan lämnade uppgiften var felaktig eller i vart fall inte fullständig. Inte heller fanns det en tydlig indikation på att så var fallet. Eftersom de av Kyrkan lämnade uppgifterna var precisa och av det slag som Hedlunds behövde för att sätta igång arbetet, hade Hedlunds inte någon skyldighet att på annat sätt undersöka om uppgifterna var korrekta eller fullständiga. Att golvet lades trots att så inte borde ha skett berodde alltså på ett förhållande på Kyrkans sida, som därför inte kan göra gällande några felpåföljder gentemot Hedlunds. Hovrättens domslut ska därför fastställas.

21. Vid denna utgång ska Kyrkan ersätta Hedlunds för dess rättegångskostnad i Högsta domstolen. Yrkat belopp är skäligt.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Marianne Lundius, Göran Lambertz (skiljaktig), Johnny Herre (referent), Martin Borgeke och Dag Mattsson
Föredragande justitiesekreterare: Jenny Hjukström

**BILAGA TILL
PROTOKOLL**
2013-12-12

Mål nr
T 1074-12

Justitierådet Göran Lambertz är skiljaktig och anför:

Enligt min mening bör domen från och med punkt 14 ha nedanstående lydelse.

14. Motsvarande principer gäller i huvudsak när köparen lämnar närmare anvisningar om hur tjänsten ska utföras och dessa anvisningar medför att tjänstens resultat blir felaktigt. Säljaren är i sådana fall normalt inte skyldig att närmare granska eller bedöma anvisningen. En sådan skyldighet kan normalt anses föreligga bara när säljaren har insett att anvisningen är felaktig eller det finns en tydlig indikation på att så är fallet.

15. Det sagda gäller även för tjänster där konsumenttjänstlagen är tillämplig, åtminstone när näringsidkaren har anledning att tro att anvisningarna har tagits fram av en fackman. Näringsidkaren anses då ha ett ansvar endast om han faktiskt har insett att anvisningen skulle medföra att tjänstens resultat blev felaktigt eller detta var mer eller mindre uppenbart för en näringsidkare i en motsvarande situation (se prop. 1984/85:110 s. 215).

16. Enligt Allmänna Bestämmelser för byggnads-, anläggnings- och installationsentreprenader (AB 04) gäller att den part som har tillhandahållit uppgifter, undersökningsmaterial och tekniska lösningar ansvarar för dessa (kap. 1 § 6). Motsvarande bestämmelser gäller för totalentreprenader (ABT 06, kap. 1 § 6). I kap. 2 § 9 i AB 04 anges vidare att en part måste underrätta motparten om han upptäcker att uppgifter i kontraktshandlingarna i väsentligt avseende avviker från verkliga förhållanden eller att kontraktshandlingarna

”på annat sätt är så bristfälliga eller så utformade att det skulle medföra olägenheter eller vara olämpligt att utföra kontraktsarbetena enligt dessa”.

17. Utanför området för de nyssnämnda entreprenadkontrakten är det inte klart vad som gäller i fall där beställaren har lämnat en betydelsefull uppgift som visar sig felaktig. En utgångspunkt för bedömningen är att tjänsten ska vara fackmässigt utförd. I det ligger bl.a. att en näringsidkare som utför den ska vara normalt aktsam (se p. 11). Det innebär att man vid bedömningen av näringsidkarens handlande måste ta hänsyn framför allt till i vad mån denne hade skäl att förlita sig på uppgiften. Avgörande är då framför allt under vilka förhållanden uppgiften lämnades och av vem. Det finns normalt större skäl att förlita sig exempelvis på en uppgift som lämnas utan reservationer av en professionell part än på en uppgift som lämnas under osäkerhet av en konsument eller någon annan icke-professionell beställare.

18. I fall då uppgiften lämnas under förhållanden som inte är helt be-tryggande av någon som inte är professionell, och avser en viktig fråga, bör näringsidkarens aktsamhetsplikt normalt innefatta ett krav på att uppgiften kontrolleras, om det finns en beaktansvärd risk att uppgiften är felaktig och näringsidkaren bör inse detta. Det gäller i varje fall i de situationer då upp-giften låter sig lätt kontrolleras.

19. Den omständigheten att näringsidkaren har brustit i sin aktsamhetsplikt medför inte alltid att han ska ansvara för följderna av ett fel. Förhållandena kan ibland vara sådana att beställaren trots allt får svara för dessa följder.

Bedömningen i detta fall

20. Den information som NÖ för Kyrkans räkning lämnade om fuktighetsgraden var av avgörande betydelse för frågan om mattan kunde läggas på golvet sådant det var. Vid mätningarna förekom två värden, dels ett som avsåg den faktiskt uppmätta s.k. relativa fuktigheten (84,7 procent) och dels ett (87,3 procent) där 2,6 procentenheter hade adderats som en marginal för osäkerhet. Det kunde ligga nära till hands för en icke fackkunnig person som skulle informera om värdet för fuktigheten att ange, så som skedde i detta fall, det faktiskt uppmätta värdet.

21. NÖ angav fuktmätningvärdet genom en påteckning för hand på Hedlunds offert. Hedlunds hade då knappast skäl att förlita sig på att Peab eller någon annan professionell part hade godtagit uppgiften sådan den lämnades. Med hänsyn till detta, till det som har sagts i föregående punkt och till den omständigheten att det angivna värdet låg mycket nära det aktuella gränsvärdet 85 procent, borde Hedlunds ha förstått att det fanns en beaktansvärd risk för att det värde som NÖ angav inte var tillförlitligt. Fuktighetsgraden var helt avgörande för frågan om golvet kunde läggas, och den hade lätt kunnat kontrolleras av Hedlunds. Bolaget får därför anses ha brustit i sin aktsamhetsplikt genom att utan sådan kontroll förlita sig på den uppgift som NÖ lämnade.

22. Genom att NÖ lämnade den felaktiga uppgiften var Kyrkan försumlig vid sin beställning. Kyrkan hade dock inte tillnärmelsevis samma vana och kunskaper som Hedlunds när det gällde att förstå fuktighetsbedömningar och deras betydelse. Kyrkan får visserligen anses ha haft skäl att hålla kontakt med Peab eller sin byggkonsult i fråga om golvet och fukten, men hade också rimlig anledning att förvänta sig att Hedlunds skulle ta ansvar för att mattan kunde läggas utan risk. Vid en jämförelse med den oaktsamhet som Hedlunds

visade var Kyrkans försumlighet begränsad. Det rör sig därför inte här om något sådant fall då beställaren får svara för följderna av felet trots att motparten brustit i aktsamhet (jfr p. 19).

23. I enlighet med det anförda var tjänsten felaktigt utförd och Kyrkan har rätt till ersättning av Hedlunds i enlighet med sitt yrkande.

24. Överröstad i huvudsaken är jag i övrigt ense med majoriteten.